

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Antonii Bynaei de Calceis Hebraeorum Libri Duo

Bynaeus, Anthony

Dordraci, 1682

Caput Secundum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12835

20 De CALCEIS HEBRÆOR.

vulgari discessisse Christum, quæ ratio persuadebit, cum in vestitu singulare quiddam Dominum observasse nusquam legamus. Quis credet hoc in calceis Christum fecisse, quod à more gentis fuit maxime alienum, ut incederet discalceatus? Neque Apostolis calceorum usum Christus interdixit. Sane *Sandalia* à Christo concessa,

Marc. 6. 9. Marcus docet. Atque ea Petrum etiam gestasse ex verbis Angeli discimus, qui è carcere, quo detinebatur, eum educturus, jubet

Act. 12. 3. *ἵνα δῆσαι τὰ σάνδαλα induere sandalia.*

CAPUT SEGUNDUM.

Calcei olim ex varia materia confecti. Hebræorum calceos ex pellibus videri. Multarum gentium vestimenta pellicea. Calcei ex pellibus & corio crudè primum. Apud omnes gentes usus corii in calceis. Apud Græcos Phacasia, ῥοχάδες, ἀγνακίδες. Apud Romanos perones, calcei.

cei senatorii, caligæ, Imperatorum Zanchæ ex pellibus. Apud Hebræos vestes pelliceæ in frequenti usu. Pariter & calcei ex corio videntur. Locus Jos. 9. 5. expositus. LXX. Interpretum Versio & Vulgata explicatur. Pittacium quid? A Casaubono leviter dissensum Veterum Hebræorum calcei vili pretio confiterunt. Loca Amos 2. 6. & 8. 6. illustrantur. Martini Gejeri error. Σίμων Βούγιος Act. 9. 43. Coriarii urbium ambitu exclusi. Loco Act. 10. 5. lux facta.

I.

CUm Hebræos veteres calceos gestasse satis superque sit à nobis demonstratum, inquirendum imprimis est qua materia confiterint. Apud varias gentes calceorum materia semper varia fuit, cum quælibet res quam maxime obvia & paratu facilis in calceorum usum cesserit. In Ægypto, ubi

22 DE CALCEIS HEBRÆOR.

— ubi papyri copia est frequentior, ex papyro calceamenti genus familiare fuit. E sparto Hispanis calceos gestare in more fuit positum. Lintheis calceamenti Imperator Antoninus cognomento Philosophus, & permulti alii ejus exemplo sunt usi. Indorum calcei lignei fuerunt. De quibus omnibus egit prolixè doctissimus Balduinus. Sed è qua materia confecti fuerint Hebræorum calcei non adeo liquet. Si tamen datur conjecturæ locus, eos ex pellibus aut corio fuisse diceremus, quale genus non vestium tantum sed etiam calceorum, & antiquissimum & à multis populis usitatum fuit.

Bald. de
Calc. Ant.
cap. 3. 4.
5. 6.

II. A vetustissimis temporibus vestes ex pellibus in usu fuisse, nemo, nisi hospes in literis, ignorare potest. Prisci Heroes, apri, aut tigridis, aut leonis exuviis, aut pelle Lybystidos ursæ, aut hinnulli, aut vulpis induebantur. Quod quidem tritum est & à pluribus animadversum. Pellibus tectæ non solum fuerunt gentes barbaræ Hunni, Hungari, Getae, Germani veteres, Indi, Parthi, (quo-

(quorum regis statuum gausapam & pellitam, olim à Cavallerio editam, exhibet vir magni ingenii & doctrinæ Octavius Ferrarius) Schytæ (quomodo & hodie Tartaris atque Muscovitis nihil est frequentius) uti jam dudum docuerunt homines eruditi, verum etiam Græci atque Romani. Media in Græcia rusticos senes Aristophanes inducit *δὲ φθέρῃσι* vestitos, quod quidem genus vestimenti ex caprarum pellibus confecti fuit, uti præclare observavit magnus Doctor meus Johannes Georgius Grævius, cui præcipue debetur, quod literarum nomen, in fœderata Belgica, non extinguatur. Ipsa Romanorum curia, quæ postea nituit prætexto Senatu, olim

Ferrar. de
Re vest.
P. 2. lib. I.
cap. 8.

Aristoph.
in Νεφέλ.
Act. I. 5. 7.

Grævii.
Lect.
Hesiod.
pag. 69.

*Pellitos habuit, rusticae or-
da, patres.*

Prop. lib.
4. Eleg. 1.
Lucret.
lib. 5.

*Nempe Pellibus, & spoliis corpus
vestire ferarum,*

apud plurimas gentes olim obtinuit, non tam ex eo quod hominibus obvium maxime videatur ferarum & pecudum pelle vestiri; quam quidem, quod pellium in vesti-

vesti-

Gen. 3. 21. vestimentis usum Deus docuerit
 qui primus *Adamo & uxori ejus*
tunicas pelliceas fecit, & induit eos.

III. Uti vestimenta priscorum
 mortalium pellicea fuerunt, ita &
 calcei ex pellibus fiebant. Ab
 antiquissimis temporibus pelles
 plurimum consuendis calceis ma-
 teriam præbuerunt. Et quidem
 vetustissimis hominibus is usus vi-
 detur, ut quandam pellis particu-
 lam siue crudum corium pedibus
 subligarent, quod vicem calcei
 præstabat. Sic capio verba Xeno-
 phontis, quæ Latinè reddidit vi-
 politissimus Angelus Politianus.
Cum defecissent veteres calcei, habebant
ex recentibus coriis bubulis car-
batinas confectas. Deinde, ut in
 dies passim crescunt artes, ita &
 mollire ferarum pelles, & soles
 concinniores, deinde calceos con-
 ficere, hominum industria invenit.
 Sed apud omnes ferè populos pel-
 les & corium vulgatissima calceo-
 rum materia fuit, uti & nostro
 tempore id ipsum obtinet. Non
 enim barbari illi tantum, qui ple-
 rumque pellibus induebantur, pe-
 des eodem tegumento munierunt,
 quo-

Polit.
 Miscellan.
 cap. 2.

(quorum regis statuum gausapam & pellitam, olim à Cavallerio editam, exhibet vir magni ingenii & doctrinæ Octavius Ferrarius) Schytæ (quomodo & hodie Tartaris atque Muscovitis nihil est frequentius) uti jam dudum docuerunt homines eruditi, verum etiam Græci atque Romani. Media in Græcia rusticos senes Aristophanes inducit *δὲ φθέρῃσι* vestitos, quod quidem genus vestimenti ex caprarum pellibus confecti fuit, uti præclare observavit magnus Doctor meus Johannes Georgius Grævius, cui præcipue debetur, quod literarum nomen, in fœderata Belgica, non extinguatur. Ipsa Romanorum curia, quæ postea nituit prætexto Senatu, olim

Ferrar. de
Re vest.
P. 2. lib. I.
cap. 8.

Aristoph.
in Νεφ.
Act. I. 5. 7.

Grævii.
Lect.
Hesiod.
pag. 69.

*Pellitos habuit, rusticae or-
da, patres.*

Prop. lib.
4. Eleg. 1.
Lucret.
lib. 5.

*Nempe Pellibus, & spoliis corpus
vestire ferarum,*

apud plurimas gentes olim obtinuit, non tam ex eo quod hominibus obvium maxime videatur ferarum & pecudum pelle vestiri; quam quidem, quod pellium in vesti-

Gen. 3. 21. vestimentis usum Deus docuerit, qui primus *Adamo & uxori ejus tunicas pelliceas fecit, & induit eos.*

III. Uti vestimenta priscorum mortalium pellicea fuerunt, ita & calcei ex pellibus fiebant. Ab antiquissimis temporibus pelles plurimum consuendis calceis materiam præbuerunt. Et quidem vetustissimis hominibus is usus videtur, ut quandam pellis particulam sive crudum corium pedibus subligarent, quod vicem calcei præstabat. Sic capio verba Xenophontis, quæ Latinè reddidit politissimus Angelus Politianus. *Cum defecissent veteres calcei, habebant ex recentibus coriis bubulis catabatinas confectas.* Deinde, ut in dies passim crescunt artes, ita & mollire ferarum pelles, & soles concinniores, deinde calceos conficere, hominum industria invenit. Sed apud omnes ferè populos pelles & corium vulgatissima calceorum materia fuit, uti & nostro tempore id ipsum obtinet. Non enim barbari illi tantum, qui pleurumque pellibus induebantur, pedes eodem tegumento munierunt, quo-

Polit.
Miscellan.
cap. 2.

quomodo Gethas ex equino corio
perones gestasse illud Sidonii Apol-
linaris docet

Sidon.
Apollin.
carm. 7.

*Peronem pauper nodus suspendit
equinum:*

verum etiam Græci atque Ro-
mani.

IV. Apud Græcos ex corio
quondam calceos fuisse docere pos-
sunt Phæcasia, Philosophorum ge-
stamen. Etenim phæcasia ex corio
fuisse colligere licet ex his Senecæ
verbis: *Pythagoricus quidam emerat*
à sutore phæcasia. Mentio sutoris,
à quo phæcasia Pythagoricus eme-
rat, ostendere videtur coriacea
fuisse. Sed clare id docet Era-
thostenes:

Sen. de
Benef.
lib. 7.
cap. 21.

*πέλμα ποποράπλεσκεν ἰλαφρῶ φαικασί-
σιοιο.*

Erathost.
in Merc.

Pellem olim suebat tenuis phæcasi:
πέλμα enim apud Græcos & de
corio dicitur. Quæ quidem pulchre
observata sunt doctissimo Baldui-
no. Fuerunt præterea *τροχάδες*,
calcei qui currentibus aut curso-
ribus conveniebant. Atque hi ex
pelle fuerunt caprina. Hesychius:

Bald. de
Calc. Ant.
cap. 14.

B

τρο-

Gen. 3. 21. vestimentis usum Deus docuerit
 qui primus *Adamo & uxori ejus*
tunicas pelliceas fecit, & induit eos.

III. Uti vestimenta priscorum
 mortalium pellicea fuerunt, ita &
 calcei ex pellibus fiebant. Ab
 antiquissimis temporibus pelles
 plurimum consuendis calceis ma-
 teriam præbuerunt. Et quidem
 vetustissimis hominibus is usus vi-
 detur, ut quandam pellis particu-
 lam sive crudum corium pedibus
 subligarent, quod vicem calcei
 præstabat. Sic capio verba Xeno-
 phontis, quæ Latinè reddidit vi-
 politissimus Angelus Politianus.
Cum defecissent veteres calcei, habebant
ex recentibus coriis bubulis car-
batinas confectas. Deinde, ut in
 dies passim crescunt artes, ita &
 mollire ferarum pelles, & soles
 concinniores, deinde calceos con-
 ficere, hominum industria invenit.
 Sed apud omnes ferè populos pel-
 les & corium vulgatissima calceo-
 rum materia fuit, uti & nostro
 tempore id ipsum obtinet. Non
 enim barbari illi tantum, qui ple-
 rumque pellibus induebantur, pe-
 des eodem tegumento munierunt,
 quo-

Polit.
 Miscellan.
 cap. 2.

quomodo Gethas ex equino corio
perones gestasse illud Sidonii Apol-
linaris docet

Sidon.
Apollin.
carm. 7.

*Peronem pauper nodus suspendit
equinum:*

verum etiam Græci atque Ro-
mani.

IV. Apud Græcos ex corio
quondam calceos fuisse docere pos-
sunt *Phæcasia*, Philosophorum ge-
stamen. Etenim *phæcasia* ex corio
fuisse colligere licet ex his Senecæ
verbis: *Pythagoricus quidam emerat
à sutore phæcasia*. Mentio sutoris,
à quo *phæcasia* Pythagoricus eme-
rat, ostendere videtur coriacea
fuisse. Sed clare id docet Era-
thostenes:

Sen. de
Benef.
lib. 7.
cap. 21.

*πέλμα ποποράπλεσκεν ἰλαφρῶ φαικασί-
σιοιο.*

Erathost.
in Merc.

Pellem olim suebat tenuis phæcasii:
πέλμα enim apud Græcos & de
corio dicitur. Quæ quidem pulchre
observata sunt doctissimo Baldui-
no. Fuerunt præterea *τροχάδες*,
calcei qui currentibus aut curso-
ribus conveniebant. Atque hi ex
pelle fuerunt caprina. Hesychius:

Bald. de
Calc. Ant.
cap. 14.

B

τρο-

προχάδες, σανδάλια ἀπὸ τῆς αἰγίης
ματῶ. Habuerunt & Ἀἰγνακίδες, cal-
ceos ex pellibus agninis, (ἀἰγνακί-
enim est agnina pellis cum ipsa
lana) quibus hyeme utebantur

Pollux lib. 7. cap. 33. eruditissime animadvertit, ac Po-
Grævii lucis locum à menda liberavit
Lect. Hel. Johannes Georgius Grævius
pag. 68. ὁ πᾶν.

V. Apud Romanos omnia cal-
ceorum genera ex corio fuerunt
Perones, aratorum & venatorum
propriis, calceos cavos ἀμεβύστους
ex crudo corio, h. e. minime sub-
acto & concinnato, fuisse, unde

Virg. l. 7. crudus pero Virgilio dicitur,
Æn. 7. 689 setosus Sidonio, eruditi Romani
Sidon. l. 4. rum antiquitatum interpretes ma-
Epist. 40. nuerunt. Ex aluta corio mollior

Senatorum calceos fuisse. iidem de-
Marr. lib. cuerunt, quos lunatam pellem Ma-
2. Epigr. tialis dixit, & nigras pelles Ho-
49. rati, & nigras pelles Ho-
Horat. lib. rati, & nigras pelles Ho-
1. sat. 6.

Nam ut quisque insanus nigris ma-
dium impedit crus
Pellibus.

Scilicet pro calceo, qui apud Ro-
manos ex corio fuit, pellem usum
par

pant nobiles Poëtæ quomodo &
Ovidius *pellem pro calce* dixit.

*Nec vagus in laxa pes tibi pelle
naset.*

Unde & *Tentipellium* vox est apud
Festum, inde nata, quod Roma-
ni strictim calcearentur. *Caligam*
maximus virorum Claudius Sal-
masius ex Græco *χάλχην*, id est *pellis*,
deducit, unde *calga*, quam vocem
more suo *caligam* veteres dixerunt.
Elegans est ad hanc rem Cœlii
Symposii Poëtæ veteris *Ænigma*,
quod de *Caliga* inscribitur.

Salm. ad
Tebellii
Pollionis
Gallie-
num.

*Major eram longè quondam, dum
vita manebat,*

*Sed mox exanimis, lacerata, liga-
ta, revulsa,*

*Dedita sum terræ, tumulo sed con-
dita non sum.*

Cœlii
Symp.
Ænigma
56.

Scilicet corium in vivo tauro aut
bove majus est quam in caliga.
At dum taurus sive bos vita pri-
vatur, pellis laceratur, ligatur,
revellitur, ut ex eo fiat caliga.
Corium vero, ex quo facta est cali-
ga, terræ datur, eamque premit in
humano pede: neque tumulo con-
ditur,

B 2

ditur,

28 De CALCEIS HEBRÆOR.

Salm. ad
Tertull.
pal. cap. 5. dicitur, sed usu consumitur. Idem
vir maximus in Tertulliani loco,
qui vulgo legitur *Sutrina Venereis*
prospexere perones effœminatos, pro
sutrinis Venereis emendat *sutrinis*
Venerias, h. e. Venetas pelles, ex
quibus calcei conficerentur, quod
ibi optimæ notæ pelles consue-
rentur. Ipsæ imperatorum *Zanchas*
ex pellibus Parthicis fuerunt se-
culis posterioribus. Corippus id
docet in descriptione calceorum
Justini imperatoris:

Corippus
lib. 2.
cap. 3.

*Parthica Campano dederant que
tergora fuco.*

Parthica tergora Corippus vocat
corium molle ex Parthicis pel-
libus, quæ mollissimæ erant,
& adhibebantur ad calceos
imperatorum, quarum pellium
Parthicarum multa apud veteres
mentio. *Zanchas Parthicas* impe-
ratorum calceos hinc vocat Tre-
bellius, h. e. de corio Parthico
factas, ad quem locum videri possunt
quæ maximus Salmasius nota-
vit. De calceis ex hædina
pelle elegans exstat Martialis jo-
cus:

Trebel. in
Gallieno.

Mart. lib.
12. Epigr.
45.

Hædina

*Hædina tibi pelle contegenti,
Nudæ tempora verticemque calvæ,
Festive tibi, Phœbe, dixit ille,
Qui dixit caput esse calceatum.*

Sed quod mireris, calceorum ex Hyænæ pelle meminit Oppianus, quibus tantam adscribit virtutem, Oppian. cyneg. lib. 3. ut si quis calceatus hyænæ pelle incesserit, adeo canibus sit metuendus, ut ipsi obmutescant nec audeant allatrare.

Multa quidem veteres prodiderunt de Hyænæ in canes odio, & quod isti animalium generi sit infestissima, quæ vir summus Samuel Bochartus observavit, an vero ea sit virtus pellis Hyænæ, merito Bochart. Hieros. p. I. pag. 832. dubitamus. Et tamen simile quid refert Plinius, qui asserit eos, qui hyænæ linguam in calceamento sub pede habeant, non latrari à canibus.

VI. Uti apud veteres magnus fuit pellium in consuendis calceis usus, ita & Hebræos ex pellibus sive corio gestasse calceos putamus. Fuerunt in ea gente vestes pelliceæ in frequenti usu. Patriarchæ plerique pellibus tecti incesserunt. Ambularunt enim *ἐν μηλωταῖς, ἐν αἰγείοις δέρμασιν* in ovillis & caprinis pellibus,

30 De CALCEIS HEBRÆOR.

Hebr. II.
37.

2. Reg. I. 8.

Hieron. in
Epist. ad
Eustochium de
custod. Virgin.

A & 9. 43.
& 10. 5.

pellibus, ut docet auctor Epistolæ ad Hebræos. Qui quidem habitus fere ordinarius Prophetarum fuit, quorum villosa vestimenta memorantur, ut de Elia est notissimum. Sed hac de re plura jam alii observarunt, & nos in majori opere, quod de Re Vestiaria Hebræorum est, si Deus voluerit, prolixius differemus. Quis dubitabit, cum inter Hebræos pellicearum vestium frequens fuerit usus, etiam ex corio sive pellibus eos calceos gestasse, cum nihil magis fuerit obvium, atque ad usum calceorum aptius, quomodo & hodie vulgatissima materia, qua calceantur pedes, corium habetur. Ita credidisse videtur Hieronymus, qui Christum discipulis vincula pellium interdixisse dicit: *Discipuli, inquit, sine calceamentorum onere, & vinculis pellium ad prædicationem novi Evangelii destinantur.* Juvat conjecturam, quod alibi mentio fiat *Σιμων & βύσσας* (nam *βύσσας* est coriarius, ut glossæ habent, quomodo *נדר* pro coriario adhuc usurpant Thalmudici, qui coria tractat conficiendis calceis) sed maxime quod
Gibe.

Gibeonitarum calcei **מַלְוָה** vocantur in Josuæ libro. Vox Hebræa proprie notat quod ex frustis variis est confutum. Nam **מַלְוָה** proprie est consuere ex multis pannis & coloribus, quomodo centonem solent. Hinc apud Ezechielem memorantur **מַלְוָה בְּמִוּחַ** *excelsa multicoloria*, h. e. variis pannis & multorum colorum instrata, quæ Aquila & Theodotion **ἐμβολίσματα** transtulerunt, quod significat diversos pannos hinc inde confutos, quasi **πολύχρᾶνον** vestimentum. Inde sumpta metaphora oves aut capræ **מַלְוָה** dicuntur, quæ maculas habent adpersas aut tanquam assutas, ut in centone particulas & assumenta, uti nos docet vir summus Samuel Bochartus. Hac ratione Gibeonitarum calcei dicuntur **מַלְוָה**, quasi diversis solorum frustis suppacti. At qualia frusta hic intelligemus? De panni frustis ea vox sumitur. Atque ita Targum pro **מַלְוָה** habet **קַרְקַר**. Est autem **קַרְקַר** *frustum panni*, uti videre est in magno opere doctissimi Buxtorfii, unde forte græcum **ράκ** quod conjecit vir Hebraicè perit-

Ios. 9. 5.

Ezech. 16. 16.

Bochart. Hieros. S. 1. pag. 478.

Buxt. Lex. Talm. R. קַרְקַר.

Drusius ad
Ios. 9. 5.

tissimus Johannes Drusius. At panni frustra fuisse, quibus suppactæ erant Gibeonitarum soleæ, haud facile crediderim. Ut plane de corio intelligendum sit. Et quidem vocem, qua Hebræi utuntur, tam pro corii quam panni frusto sumi, mihi minime est dubium.

Cholin
fol. 57. 2.

מלמל etiamnum Talmudici de præcinctorio sive ventrali opificiū usurpant. מלמל של טרסיים præcinctorium fabrorum in Tractatu Cholin legitur. At hæc ex corio fieri consueviffe quis nescit? Inde sane vulgato inter nos Belgas vocabulo een schootsvel vocamus, quasi gremii pellem dicas. Quin & Thalmudici id ipsum ברביר vocant, de qua voce hæc doctissimus Buxtorfius: ברביר Quod scribitur ברביר

Buxt. Lex.
Thalm. R.
בר.

corium, ventrale opificum, sive gremio sive genibus serviens, Kelim cap. 26. Intellexisse id videntur LXX. interpretes, qui hic optime reddiderunt σκευήλια πάλαια, ἢ καὶ κατὰ πεπελεγμέναι. Quod verbum ἀπὸ τῆς πέλματ^ς deductum est. Et quidem πέλμα apud Græcos plantam pedis notat, atque pro solea, quibus plantarum calces tantum

in.

infimæ teguntur, sæpe sumitur. Sed quia soleæ ex corio fieri seculis omnibus consuevere, quo facit hic Isidori locus: *Soleæ materiales ex materia corio intexta*, ideo & pro corio Græci *πέλμα* usurpant. Ut *συνδάλλια προτεπελεματωμένα* sint *calcei diversis solearum sive corii frustis suppositi*. Paria habet Hieronymus, sive quisquis auctor est versionis Vulgatæ, qui reddit *Calceamenta perantiqua, quæ ad indicium vetustatis pittaciis consuta erant*. Vir undiquaque eruditissimus & acris iudicii Andræas Masius, qui luculento commentario Josuam illustravit, *Nomen פיתא significare dicit, id quod ex aliis atque aliis frustis, sive ut vocant, pittaciis consutum compactumque est: Nam, inquit, apud doctores Hebræos פיתא pro pittacio usurpatum me legere memini*. Ita sane est. Locus insignis est apud Davidem Kimchium, quem mox adducam. *Pittacium* autem apud Latinos pro brevi epistola sumitur, ut Isidorus exponit. Pro *Alba* Lampridius usurpat: *De promovendis*, inquit, *etiam sibi annotabat, & perlegebat cuncta pittacia*. Notavit ad

Isid. lib. 4.
19. cap. 3

Masius ad
Ios. 9. 5.

Lamprid.
in Servio
& ibi.
Casaub.

B 5 eum

eum locum magnus Casaubonus Pittacia dicuntur pice vel maltha illarum breves tabulae, in quibus elogia scribebantur, & id genus alia, quae paucis verbis possunt comprehendere. Ut illa Polybiana pittacia de quibus aliquid ad Suetonium notare meminimus. Ego vero pittacia etiam scedulas fuisse puto è membrana excisas, in quibus gnomas & breves sententias scribebant. Sane Polybii pittacium, quod ad Suetonium Augustum notavit vir magnus, in quo quaedam gnomae erant descriptae, nihil aliud mihi fuisse videtur quam parva membranae scedula quam ad Demetrium misit. Atque idem Augustus in illo Suetonii loco mihi factitasse videtur. In evolvendis, inquit, utriusque linguae auctoribus, nihil aequè spectabat quam praecepta & exempla publica vel privatim salubria: eaque ad verbum excerpta, aut ad domesticos aut ad exercituum provinciarumque rectores, aut ad urbis magistratus plerumque mittebat, prout quique morum indigerent. Scilicet Augustus excerptas veterum sententiarum parvae membranae scedulae inscribebat.

Casaub. ad
Suet. Aug.
cap. 89.

bebat, & nihil amplius, easque
 perferri ad eos curabat, quos in-
 crepiturus erat. Atque ita pitta-
 cium fumerem in illo Petronii, quod
 vir magnus adducit. *Statim al-
 latae sunt amphorae vitreae diligenter
 gypsatae: quorum in cervicibus pitta-
 cia erant affixa cum hoc titulo Fa-
 lernum, Opimianum annorum centum.*
 Sane nihil aliud ibi pittacia viden-
 tur quam scedulae de membrana
 excisae, affixae ampullis, quibus
 inscripta fuit aetas vini. Ita cum
 pittacium membranæ parvam sce-
 dulam notet, etiam pro frusto co-
 rii sumptum est. Pittacium sic
 apud Celsum, non pro panniculo, Celsus
 ut quidam habent, sed corio me- lib. 3.
 dicamento illito, quod capiti vel
 præcordiis applicatur, ponitur,
 quod etiam hodie inter medicos
 est tritum. Hac significatione pit-
 tadium R. David Kimchi sumpsit, Kimchi
 ejus verba Latine reddita, hic in lib.
 apponi merentur. *מלחמה* in- Rad.
 quit, sunt calceamenta coagmentata
 ex frustis coriaceis in loco vestustatis
 eorum, h. e. ubi detrita sunt, & sic
 dixerunt doctores nostri de frusto corii
 cum pittacio super pittacium, ubi.

pittacium vocant טלא. Scilicet Hebraei habent vocem פתק, quæ *librum, libellum, epistolam, scedam, diploma*, notat, uti videre est apud

Buxt. Lcx.
Talm. R.
פתק

virum in Hebræorum literis maximam Johannem Buxtorfium, atque insuper pro *pittacio*, quod *medicinæ causa de collo suspenditur*, ponitur, ut idem monet. Quod *pittacium* nihil aliud puto, quam *scedam, vel membranam, certam scripturam, litteris vel characteribus notatam, quæ valetudinis causa collo vel pectori appenditur*, quam alias קמיע vocant Talmudici, à parvitate scilicet, ut Elias putat, quia membrana ista parva & tenuis est, & scripturam paucam, & abbreviaturis notatam continet, de quali *pittacio* Rabbiorum doctissimus Maimonides: אורו קמיע

Maim. in
de Sab.
cap. 19.

ממחור זה שריפתו לשלשה בני אדם
Quodnam est pittacium probatum?
Id, quod sanavit tres homines. At id etiam pro frusto corii sumplerunt, ut David Kimchi notavit, de *frusto corii dixisse magistros, cum pittacio super pittacium*. Patet ergo quo significato vulgatæ versionis auctor *pittacium* sumpsit, pro parva

parva parte vel frusto corii. Optimè sane. Calcei Gibeonitarum ad indicium vetustatis diversis corii frustis suppacti erant. Ut jam antiquissimis illis temporibus solearum ex corio usus appareat.

VII. Hinc videre est, cum expellibus sive corio fuerint calcei veterum Hebræorum, quod vili pretio constiterint. Philosophorum Phæcacia, quæ ex corio fuisse docuimus superius, quatuor denariis olim empta fuerunt. Locus elegans est ad hanc rem apud Senecam: *Pythagoricus*, inquit, *quidam emerat à sutore phæcacia, rem magnam, non presentibus nummis. Post aliquot dies venit ad tabernam redditurus, & cum clausam diu pulsaret, fuit qui diceret: quid perdis operam tuam? sutor ille, quem quæris, elatus, combustus est. At Pythagoricus noster quatuor denarios non invita manu domum retulit. Deinde, cum reprehendisset hanc suam non reddendi tacitam voluntatem, intelligens arrisisse sibi illud lucellum, redit ad eandem tabernam, & per clostrum, qua se commissura laxaverat, quatuor denarios in tabernam inseruit. Discimus ex hoc loco quam*

Sen. de
Benef. lib.
7. cap. 21.

38 De CALCEIS HEBRÆOR.

vili pretio constiterint phæcacia, ut-
pote quatuor empta denariis, quam-
obrem & Seneca illa ironice *rem*
magnam vocat. Non pluris consti-
tisse Hebræorum calcei videntur,
imo vix ullum vestimentum viliori
pretio fuisse. Apud Amosum con-

Amos 2,6. queritur Deus, *quod egenum vendi-*
derint pari calceorum. Inter alia
quæ recensentur istorum homi-
num peccata, perstringuntur Ju-
dices illius ævi, qui pecuniæ gra-
tia injustè judicabant, imo vel
egenum vendebant *pari calceorum.*

Amos 8,6. *egenum emebant pari calceorum.* Sci-
licet egenos, quasi homines vilis-
simos & nullius pretii, vel vende-
bant Judices, vel emebant alii *pari*
calceorum, h. e. re minimi pretii.
Par calceorum apud Prophetam
veluti proverbialis est loquendi
ratio, pro re vili & nullius ferè
momenti, quomodo & alibi usur-
pat *frustum panis*. Simile quid apud

Eccles. 46.
22.

κρήματα, καὶ ἕως ὑποδημάτων δὲ
πάσης σαρκός ἔκ ἐληφεν. Pecuniam
usque ad calceos ab ullo homine non
accepit. Sensus est apud Samuelem:
nihil

nihil quidquam à quoquam abstulisti. I. Sam. 12. 4.
 Hoc cum planum sit atque perspicuum non alium sensum esse istius dicti; tamen contrarium conjectat vir magni nominis Martinus Gejerus. Postquam notasset, calceos taxi vel Janthinos ex corio molli tenero ac elegantissimi in usum virginum matronarumque delicatarum olim paratos, uti censet Osiander, quomodo & sandalia Judith rapuisse dicuntur oculos Holofernis: Forte, inquit, etiam pro preciosis ejusmodi calceis vendiderunt pauperem Amos 2. 6. 8: 6. qua ratione hætenus alicujus proventus in ocrearum parâ nobilibus impendi quandoque audivimus. Sed in ea conjectura erravit plane Gejerus. An calcei taxi ex corio molli in usu fuerint Hebræis non liquet. Quod si vel maxime tales in pretio in ea gente fuissent, uti verisimile est luxum inter Hebræos quoque in calceis fuisse, huc neutiquam facerent. Etenim totius orationis series ostendit, non de pretiosis calceamentis loqui Prophetam, sed pro re vili & minimi pretii *par calceorum* usurpare.

VIII. Σίμωνος βύρσεως superius facta est à nobis mentio, cum con- jiceremus apud Hebræos calceos ex corio fuisse. Huic conjecturæ vero nos non multum fidere etiam satis indicavimus. Etenim licet βύρσεως sit coriarius, qui coria tractat calceis conficiendis, non tamen in his solis eorum opera occupa- tur, cum confectarum pellium va- rius sit usus. Quamvis etiam non ineptum sit, si dicamus in coriis, è quibus calcei fiunt, industriam Simonis versatam. Illud hic in- quirere juvat, cur de Simone dica-

Act. 10, 5. *ἡ δὲ οἰκία παρά τὸ ἕλος ἐστὶν* est domus juxta mare. Omnes, quos ad hunc locum videre mihi contigit, Novi Fœderis interpre- tes, securè hæc verba transfiliunt. Ipse vir illustris Hugo Grotius, qui reliquis omnibus in hoc ge- nere studiorum facile palmam præ- ripit, utpote quo nemo ex gen- tium ritibus plura notavit ad peni- tiorem sacrorum voluminum intel- lectum, nihil monet. Putarunt vi- dilicet homines eruditi, nihil no- tatu dignum hic dici posse. Et tamen non sine ratione est, quod
Simo-

Sim
An
ned
mo
fuis
Sim
clur
se ju
cæl
& p
pe i
dor
cet
dod
σδ
τα
πρό
om
cor
secl
bra
cun
rit
nes
detr
dos
clur
mus
urb
quic
excl

LIBER PRIMUS. 41

Simonis domus *juxta mare* fuit. Animadvertit vir doctissimus Benedictus Balduinus, coriarios, quod morticina tractarent, ab urbibus fuisse submotos, adeoque domum Simonis coriarii urbis ambitu exclusam, cum diserte dicatur fuisse *juxta mare*. Ita sane est, detracta cæsis animalibus coria concinnare & polire apud veteres semper turpe fuit habitum, unde tales urbium domicilio carere voluerunt. Docet locus Artemidori, quem vir doctissimus observavit: Τὸ δὲ βυρσοδέψειν πᾶσι πανηρόν. νεκρῶν γὰρ ἀπὸ τῆς σαμάτων ὁ βυρσοδέψης. Καὶ τῆς πόλεως ἀπώκισται Coriariam exercere omnibus malum. Mortua enim tractat corpora coriarius. Quare & ab urbe secluditur. Idem factum inter Hebræos veteres mihi fit verisimile, cum morticina attingere lege fuerit cautum. Unde & istos homines, quibus sæpe incumbit pelles detrahere morticiniis, ut immundos fere semper, suo consortio excluderunt. Quare & Simonis domus *juxta mare* fuit, h. e. in ea parte urbis, qua mari alluitur. Adeo ut quidem Joppæ habitaverit, sed urbe exclusus *juxta mare*. CA-

Bald. de
Calc. Ant.
cap. 2.

Artemid.
lib. 2.
cap. 53.